

JÖNKÖPING UNIVERSITY

*School of Education and
Communication*

”Fred utan frihet är ingen riktig fred”

En studie av riksdagspartiernas åsikter kring konflikterna i
Afghanistan och El Salvador 1980-1983

DELKURS: *Seminarieuppsats med opposition, 15 hp*

KURS: *Historia för ämneslärare 61-90 hp*

FÖRFATTARE: *Patrik Cera*

EXAMINATOR: *Joakim Öberg*

TERMIN: *HT/16*

Abstract

Patrik Cera

”Fred utan frihet är ingen riktig fred”

En studie av riksdagspartiernas åsikter kring konflikterna i Afghanistan och El Salvador 1980-1983

Antal sidor:34

Hur såg de svenska riksdagspartierna på två konflikter som inträffade mitt under kalla krigets brinnande hetta? Konflikten i Afghanistan och i El Salvador var två händelser som inträffade samtidigt och där två av världens stormakter på den tiden var inblandade, USA och Sovjetunionen. Metoden som använts är idéanalys som ska synliggöra partiernas åsikter och tankar kring frågan genom att leta efter värdeladdade ord. Bjereld och Demkers teoretiska perspektiv angående ideologiernas roll i utrikesdebatter har använts som ett analytiskt verktyg. Utöver detta har även definitioner av de olika ideologierna använts i samma syfte som Bjereld och Demkers teori. Uppsatsen visade att de politiska partierna ofta agerade enligt sina grundideologier men att det fanns tillfällen då de uttalade sig eller tog parti för något som inte stämde överens med ideologierna. Det har även kommit fram att dagens blockpolitik gick att hitta spår från redan på 1980-talet men då i ett mindre format. Utöver detta har resultatet även visat att det fanns en tydlig linje och uppdelning inom riksdagspartierna under denna tid. En delning där högerpartierna det Moderata samlingspartiet och Folkpartiet drog sig mer åt väst medan Socialdemokraterna och Vänsterpartiet närmade sig öst och Sovjetunionen och att detta märktes tydligt i debatterna.

Sökord: Afghanistankriget, Inbördeskriget i El Salvador, Utrikesdebatt, Historia, idéanalys

---

ABSTRACT	2
1.1 INLEDNING	4
1.2 SYFTE.....	4
1.3 FRÅGESTÄLLNINGAR	5
1.4 KÄLLMATERIAL OCH AVGRÄNSNING	5
1.5 METOD	6
1.6 TIDIGARE FORSKNING OCH TEORETISK UTGÅNGSPUNKT	7
1.7 BAKGRUND	10
<i>Afghanistan .....</i>	<i>10</i>
<i>El Salvador.....</i>	<i>11</i>
<i>Ideologierna .....</i>	<i>13</i>
2. UNDERSÖKNING	14
2.1 <i>Folkpartiet.....</i>	<i>14</i>
2.2 <i>Socialdemokraterna .....</i>	<i>18</i>
2.3 <i>Moderata samlingspartiet .....</i>	<i>21</i>
2.4 <i>Vänsterpartiet kommunisterna .....</i>	<i>24</i>
3. SAMMANFATTNING	27
4. ANALYS	31
5. AVSLUTANDE DISKUSSION	33
KÄLLOR OCH LITTERATUR.....	36
<i>Källor:.....</i>	<i>36</i>
<i>Litteratur:.....</i>	<i>36</i>
<i>Artiklar:.....</i>	<i>36</i>

1.1 Inledning

Konflikter finns i hela världen och har alltid funnits. Det kommer upp nya konflikter med jämna mellanrum som ibland löser sig snabbt. Men det finns också konflikter i världen som går tillbaka flera decennier, som exempelvis den mellan Israel och Palestina. Det har funnits konflikter som utspelat sig nära Sverige rent geografisk och det har funnits konflikter på andra sidan jorden. Det gemensamma för de flesta konflikterna är dock att de alltid påverkar Sverige som land politiskt. Det kan handla om bistånd och hjälp eller medling i vissa fall. En sak de alltid skapar är debatt.

I de svenska utrikesdebatterna har det alltid varit möjligt att finna något intressant, inte minst under en period som var kritisk för hela världen, kalla kriget. Inbördeskriget i El Salvador och Afghanistankriget var två händelser som utspelade sig på tidigt 1980-tal, mitt under ett kallt krig. Dessa två konflikter skapade stor debatt i riksdagen och det är de debatterna som nu ska undersökas.

Många gånger har de svenska riksdagspartierna varit överens men det har samtidigt funnits saker som de varit oense om, något sådan kan vara inställningen till Sovjet jämfört med USA. Under många år sågs Sovjet som de onda och USA som de goda. Detta har varit en allmän syn på länderna och har uppmärksamrats i inte minst i västerländsk kultur. Men hur såg verkligheten egentligen ut? Tyckte de svenska riksdagspartierna att Sovjet alltid var de onda och USA de goda? Denna uppsats ska besvara de frågorna utifrån två konflikter under 1980-talet, konflikten i El Salvador och konflikten i Afghanistan.

Uppsatsen kommer att beröra fyra riksdagspartier under de här perioderna, Socialdemokraterna, Liberalerna (Folkpartiet), Vänsterpartiet (Vänsterpartiet kommunisterna) samt Moderaterna (Moderata samlingspartiet) och hur de diskuterade de två konflikterna under en tidsperiod på tre år. Varför just dessa fyra partiernas berörs är för att det ska finnas med två partier från både den politiska vänstern respektive högern men mer om detta under rubriken material och avgränsning.

1.2 Syfte

Uppsatsens syfte är undersöka och analysera riksdagsprotokoll från 1980-talet för att se två saker. Först för att visa hur partiernas olika ideologiska bakgrunder har spelat roll för deras agerande och åsikter kring de två konflikterna. Men även för att undersöka kring partiernas inställning till två stormakter under 1980-talet, Sovjetunionen och USA. Resultatet ska visa ifall ideologi spelar roll eller ifall de personliga åsikterna vägt tyngre.

1.3 Frågeställningar

För att besvara uppsatsens syfte har därför ett antal frågor formulerats. Dessa frågor ska hjälpa till att komma åt kärnan i politikernas uttalanden. Frågorna kommer att besvaras och redovisas i löpande text i uppsatsens slutliga diskussion.

- På vilket sätt framkom partiernas ideologier i utrikesdebatterna?
- Hur såg de politiska partierna på USA:s respektive Sovjets ingripande/inblandande i konflikterna?
- Vilka var partiernas förslag på lösningar i konflikterna?

1.4 Källmaterial och avgränsning

Källmaterialet som använts är riksdagsprotokoll kopplade till utrikesdebatter. Eftersom uppsatsen bara undersöker den inledande fasen av konflikterna finns endast riksdagsprotokoll från 1980 och fram till och med året 1983. Endast protokoll från utrikes- och handelspolitiska debatter har använts i uppsatsen och detta för att det var på den arenan som konflikterna diskuterades i störst utsträckning.

Materialet är hämtat från riksdagens digitala arkiv och finns tillgängligt för allmänheten på deras hemsida. Protokollen redovisar debatterna i skriftlig form, med andra ord får man ta del av allt som sades under debatterna. Detta är användbart då uppsatsen kan se exakt hur de olika partiernas representanter uttalade sig om utrikesfrågor.

Avgränsningar har gjorts dels genom att begränsa materialet till tre år. Detta för att det ska kunna vara möjligt att genomföra uppsatsen på den utsatta tiden och samt omfång men dels för att det efter sökning på de kommande debatterna funnits att man inte diskuterade konflikterna i någon större utsträckning. Debatten dog ut succesivt efter 1983. Dessutom har ytterligare en avgränsning gjorts inom protokollen. Detta genom att söka i protokollen efter delar där man diskuterade de två konflikterna. Dock har några generella linjer för de olika partiernas åsikter kring svensk utrikespolitik tagits med för att ge en bild av hur de kunde tänka kring andra ämnen.

Den kanske viktigaste avgränsningen gjordes när valet att inte ta med Centerpartiet genomfördes. Detta val beror på att uppsatsen ska vara jämnt fördelad mellan de olika riksdagspartierna. Eftersom Centerpartiet räknas som ett borgerligt parti och tillhör den politiska högern i Sverige görs den sällskap av Folkpartiet och Moderata samlingspartiet. Varför de sistnämnda undersöks och inte Centerpartiet beror på att det var Folkpartiet som hade makten i Sverige under de första två åren av

undersökningsområdet. Varför Moderata samlingspartiet togs med var för att jag ville ha med ett konservativt parti i uppsatsen för att täcka upp de största ideologierna. Efter en snabb genomläsning av riksdagsprotokollen märktes det att Centerpartiet inte var lika delaktiga i debatterna kring de två konflikterna som de andra två borgerliga partierna var och det var detta som vägde tyngst när valet att inte ta med partiet gjordes.

Gällande källkritik är källorna förstahandskällor som är originalprotokollen från debatterna som sedan skannats in och blivit digitala. Källorna anses därför ha en hög trovärdighet. Det man kan föra en diskussion kring är huruvida dokumenten som är exakta nedskrivningar av det som talaren sade ska kunna anses representera ett helt partis åsikt. Det har tagits med i åtanke under uppsatsens gång och det är därför partiernas talare har nämnts vid namn i undersökningen för att vara extra tydlig med vem som säger vad. Det har ändå dragits generella linjer för partierna utifrån det som de olika talarna har yttrat då man kan anta att en politisk representant för ett parti i riksdagen borde tänka någorlunda likt partiet som denne representerar.

1.5 Metod

Metoden som har använts i uppsatsen är en kvalitativ idéanalys. Vad som uppskattas vara denna metods syfte är att ta politiska idéer och på ett kritiskt sätt analysera dessa. Man ska se på dessa idéer som argument istället för som i vanlig idéhistoria där de istället hade sett som en del av en större sammankoppling av tankar.¹ I boken *Grundbok i idéanalys* beskriver författaren Beckman metoden med ett exempel:

”Hur kommer det sig, till exempel, att det Socialdemokratiska partiet vid 1990-talets början aktivt tog ställning för ett medlemskap i den Europeiska Unionen? [...] Syftet med en sådan studie är uppenbarligen inte att ta ställning till om budskapet är riktigt. Istället är det relationen mellan budskapet och motiven eller andra bakomliggande orsaker som ställs i fokus.”²

Metoden går ut rent konkret på att först och främst leta efter ord som är speciellt värdeladdade. Sådana ord kan vara frihet, orättvisa, fel, rätt och liknande termer som kan hjälpa till att sedan gå vidare till att förstå vad de egentligen betyder för den som uttrycker dessa ord. När man hittar och förstår dessa ord kan man förstå vilken inställning den politikern eller det politiska partiet har eller hade till det utvalda ämnet. Dessutom måste man undersöka vilka ordval som blir betydande.³

---

¹ Beckman, Ludvig, *Grundbok i idéanalys: det kritiska studiet av politiska texter och idéer*. Stockholm: Santéus, 2005. s.12-13

² Beckman, L. 2005. s.13

³ Beckman, L. 2005. s.31-33

Några andra författare Bergström och Boréus beskriver metoden med att den innebär att man läser texter av politisk karaktär och där texterna vill förmedla något resonemang. Det man som användare av metoden ska göra sedan är att avgöra på vilket sätt idéerna i texten eller texterna kommer fram. Är det tydligt eller ligger budskapet dolt?⁴ Enligt författarna består dessa idéer av bakomliggande faktorer som påverkas av bland annat vilken omvärldsbild personen som skapat idén har eller hade. De menar även på att åsikter hos en person kan grunda sig i bland annat vilka värderingar en person har eller hur denne påverkats av sin omgivning.⁵

Metoden har anlagts på uppsatsen genom att källmaterialet som består av som tidigare nämnt riksdagsprotokoll från utrikes- och handelsdebatter har analyserats. I analysen har talarna för de olika partierna studerats närmare och deras uttalanden har legat i fokus. Politikerna har ibland uttalat sig på vissa sätt där de antingen väldigt tydligt visat sin åsikt och sina känslor eller också indikerat vart man stod på ett mer subtilt sätt. Metoden har då hjälpt till att visa vad de egentligen menat med sina uttal. Detta genom att den idéanalytiska metoden handlar om som tidigare nämnt att söka efter så kallade värdeord i texten som kunde avslöja om det politikern talade om var positivt eller negativt i dennes ögon. Utöver värdeord har även politikernas personliga åsikter kring stormakterna undersökts genom att i detta fallet studera huruvida de ger kritik till Sovjetunionen respektive USA. I de fallen där man kritiserar båda två har mängden kritik studerats ytterligare för att på så sätt ge en bild om vilken inställning man hade till båda länderna samt om man föredrog någon av dem mer än den andre.

Gällande lösningar på konflikten har detta ibland inte yttrats tydligt och direkt av talarna men de har ändå gett något form av indikation på vad som skulle kunna vara en lösning enligt dem. Detta har då också analyserats för att på så sätt kunna se vad som de olika partierna eller talarna menat kunde vara en lösning i någon av konflikterna. Exempelvis har en politiker vid ett tillfälle sagt att yttre inblandning i landet skulle upphöra. Metoden menar då på att en lösning till konflikten är enligt talaren att stormakten som påverkade konflikten eller inbördeskriget skulle dra sig ut ur landet.

1.6 Tidigare forskning och teoretisk utgångspunkt

För att protokollen ska kunna analyseras och förstås behövs kunskap kring de olika partierna. Den informationen som behövs handlar om utrikespolitik och vad som kan påverka dessa. *Utrikespolitiken som slagfält: de svenska partierna och utrikesfrågorna* av Bjereld och Demker är en

---

⁴ Bergström, Göran och Boréus, Kristina. *Textens mening och makt – metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*. Lund: Studentlitteratur, 2000. s.175

⁵ Ibid. 2000. s.140

studie där författarna har undersökt hur utrikespolitiken använts som en arena där politikerna kunde debattera och diskutera olika saker kopplade till utrikes- och handelspolitik. Mycket av det som Bjereld och Demker kommer fram till i sin studie är att de svenska partierna skiljer sig väldigt mycket i sina åsikter kring hur man ska hantera det oroliga läget i världen under kalla kriget. Medan Moderaterna hade en mer hård politik mot Sovjet blev det tydligare att Socialdemokraterna med Olof Palme i spetsen närmade sig Sovjet mer än USA då man blev väldigt kritisk mot USA och deras inblandning i världsliga konflikter. De kom bland annat fram till att under 80-talet var Moderater och Socialdemokrater de partier som kom minst överens i debatterna då de som ovan nämnt drar sig åt olika sidor i världens debatter. Det skulle samtidigt vara fel att säga att Socialdemokraterna tyckte om Sovjet men de hade en mer kritisk inställning till USA:s utrikespolitik än Moderaterna.⁶

Bjereld och Demker menar på att förr visade Sverige upp en mer enad utrikespolitik och att partierna var eniga om det mesta i utrikesdebatterna. Utvecklingen efter 70-talet visade däremot att något nytt inträffat och det blev en mer liberal debatt kring utrikesfrågorna inom riksdagen. Det var moderaterna som började med detta när man ifrågasatte den tidigare satta standarden för svensk utrikespolitik som sattes redan efter första världskriget.⁷ De avslutade med att säga att: ”Den svenska utrikespolitiken har idag blivit ett legitimt politiskt slagfält för såväl ideologiska som strategiska strider mellan de politiska partierna.⁸

Något som tas upp i källorna är begrepp som neutralitet, alliansfrihet och politik som skulle uppnå neutralitet i svensk utrikespolitik. Men vilken betydelse har de egentligen och kan de tolkas på olika sätt av olika personer? Stefan Ekecrantz är en som forskat kring dessa begrepp och redovisar sitt resultat i ett kapitel i boken *Samtidshistoria och politik*.⁹ Ekecrantz menar att begreppen har använts ofta under 1900-talet men att de inte alltid haft samma betydelse. En gemensam sak har däremot varit att begreppen alltid varit laddade inom den politiska sfären. Vad som påverkat svensk utrikesdebatt under kalla kriget var enligt Ekecrantz huruvida neutraliteten skulle påverka Sveriges position i världen. Skulle man vara neutrala i den meningen att man tog avstånd från alla sidor, inklusive väst, Europa och USA vilket partierna Socialdemokraterna och Vänsterpartiet kommunisterna menade på. ”Motståndarna” till ovanstående idé var istället för ett närmande till väst från Sveriges sida. Enligt

---

⁶ Bjereld, Ulf & Demker, Marie, *Utrikespolitiken som slagfält: de svenska partierna och utrikesfrågorna*. Stockholm: Nerenius & Santérus, 1995. s.355-357

⁷ Bjereld, U. & Demker, M. 1995. s.17

⁸ Bjereld, U. & Demker, M. 1995. s.17, s.374-375

⁹ Ekecrantz, Stefan. ”Neutralitet”, ”neutralitetspolitik” och ”alliansfrihet” – en begreppshistorisk propå till forskning och debatt. I *Samtidshistoria och politik – Vänbok till Carl Molin*, Ragnar Björk & Alf W Johansson (red.), s.52-85. Stockholm: Hjalmarson & Högberg, 2004.

Ekecrantz var detta något som fick stor uppmärksamhet under debatterna under kalla kriget. Denna uppdelning skulle visa sig vara tydlig i debatterna från denna tid menar författaren. För att få begreppen att passa in till sina åsikter ändrade svenska politiker begreppen för att de skulle passa in bättre. Antigen för ett närmande mot väst eller en avskärmning mot samma sida.¹⁰

Utöver de två ovannämnda studierna kommer även Joakim Norbergs avhandling att komma till hjälp i uppsatsen. I sin avhandling väljer Norberg att göra något som kan liknas vid det som denna uppsats ska handla om, nämligen att jämföra politiska debatter och argumentationer vid Vietnamkriget på 70-talet och Irakkriget under börjar på 2000-talet. Dock gör han detta ur ett moraliskt perspektiv där han kollar vad det är som kan påverka åsikter hos partierna som är med i avhandlingen.¹¹

Det som Norberg kommer fram till i sin avhandling är att under båda konflikterna är riksdagen oense om sin utrikespolitik och att detta visas i utrikesdebatterna. Brytningen brukar hamna mellan de partier som har en mer socialistisk inriktning som Socialdemokraterna och Vänsterpartiet kommunisterna mot de mer liberala och konservativa som Folkpartiet (Liberalerna) samt Moderata samlingspartiet. Dock visade det sig att under Irakkonflikten stod Socialdemokraterna på Folkpartiets och Moderaternas sida. Ett resultat av avhandlingen som är väldigt intressant är att de egna ideologierna från partiernas sida stod över det säkerhetspolitiska intresset.¹²

Något annat i resultatet som visar hur man såg på stormakters ingripande är Vänsterpartiet kommunisternas syn på USA i Vietnamkriget då man menade på att det var ett regelmässigt folk mord som de utförde och man var i överlag väldigt kritiska till USA:s inblandning. Det framgår även i Norbergs avhandling att mycket av det som debatteras och åsikterna från partierna handlar om som tidigare nämnt vilka moraliska förutsättningar som kan influera åsikter och ställningstaganden hos politikerna. Norberg visar på att det är ideologiska mål som ligger främst när det gäller ställningstaganden, före exempelvis ekonomiska intressen. Detta är något som har varit i åtanke när källmaterialet till denna uppsats analyserats.¹³

Det som uppsatsen kommer att använda sig av som en teoretiskt utgångspunkt eller forskningsläge är just den ideologiska delen som Bjereld och Demker nämner. Deras teori kring partiernas ideologiska blottning i utrikesdebatterna kommer att stå till grund för denna uppsatsens teoretiska utgångspunkt.

---

¹⁰ Ekecrantz, S. 2004. s.63-65

¹¹ Norberg, Joakim. *Ideologiska mål och utrikesdebatt: svenska riksdagspartiers argumentation i Vietnam- och Irakfrågan*. Statsvetenskapliga institutionen, Umeå universitet, Diss. Umeå : Umeå universitet, 2008.

¹² Norberg, J. 2008. s.282

¹³ Ibid. 2008. s.264-266

Därför anser jag att i debatten borde det ses på vilket sätt detta skiljde sig mellan de olika partierna inom riksdagen och vilken politisk ideologi som de hade/har. De tre största inriktningarna inom politiken är liberalism, konservatism och socialism. De olika partierna som hör till dessa och som kallar sig för den typen av partier har en grundtanke att hålla sig till när det gäller sin politik. Under 80-talet hade vi även kommunismen i den svenska riksdagen, representerat av Vänsterpartiet kommunisterna. I bakgrundskapitlet går det att finna korta beskrivningar av ideologierna. Det finns så klart flera olika definitioner men det är dessa som kommer att användas i uppsatsen som referensmaterial.

1.7 Bakgrund

För att snabbt förstå vad de olika konflikterna handlade om har två korta sammanfattningar av dem formulerats. Men även de olika ideologierna som är kopplade till partierna tas upp i detta kapitel. Observera att definitionerna av ideologierna kanske inte ser likadana ut beroende på vems definition man läser. Dock är det dessa definitioner som har använts som analytiska verktyg i uppsatsen och som resultatet jämförts med.

Afghanistan

1978 tog en kommunistisk regim över makten i landet och detta mottogs inte väl av befolkningen. För att så snabbt som möjligt slå ner upproret och behålla kommunism i landet valde Sovjetunionen att gå in i landet i slutet av 1979. I början av 1980 hade man en styrka på 100 000 man inne i landet och man började slå till mot gerillan som hade skapats i samband med upproret. FN och många delar av omvärlden ansåg att detta var fel av Sovjetunionen och att de borde dragit sig ur landet så fort som möjligt. Det var FN som gick hårdast mot Sovjets ingripande. De menade på att det var oacceptabelt för en stormakt att bete sig på detta vis. Man krävde som ovan nämnt att de sovjetiska trupperna skulle kallas hem så fort som möjligt. Sovjet vägrade att lyssna och konflikten skulle pågå i många år framåt.¹⁴

Från början handlade det om Sovjetunionens välutrustade styrkor mot en svag gerilla som saknade krigsmedel. Men efter några år började vapenleveranser komma in till gerillan från bland annat Kina, Storbritannien, USA och även andra länder i mellanöstern. Detta tillsammans med att den kommunistiska regimen som kallades för Kabulregimen började upplösas inifrån började det bli

---

¹⁴ Holmertz, Engberg & Wilkens. Afghanistankriget. *Nationalencyklopedin*.
[http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/afghanistankriget-\(2\)](http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/afghanistankriget-(2)) (hämtar 2016-11-23)

mycket svårt för Sovjet att hålla upp sin offensiv och kontroll i landet. Anledningen till att det började gå allt sämre för regimen berodde på att befolkningen hade tröttnat på kommunismen och regimen förlorade popularitet bland folket.¹⁵

Resultatet av detta blev att världen fick en enorm flyktingvåg där 5 miljoner människor av landets totala 15 miljoner sattes på flykt. Denna flyktingvåg har många gånger kallats för en av världens största. Hälften av dessa sökte skydd i Pakistan och resten i Iran. Enligt beräkningar dog 15 000 sovjetiska soldater och hela 1.3 miljoner av den afghanska befolkningen miste livet.¹⁶

Kriget skulle dock få en lösning och detta tack vare en viss person. I början 1988 valde Sovjetunionen efter Michail Gorbatjovs som president tillträdde att börja förhandla om en vapenvila. Gorbatjovs stod för en ny våg av sovjetisk politik som var olik den tidigare och i april i Genève 1988 valde man att skriva på ett avtal som var mellan sig själva, Pakistan, Afghanistan och slutligen USA som innebar ett slut för Sovjets deltagande i konflikten. Efter överenskommelsen började ett sovjetiskt tillbakadragande ut ur Afghanistan.¹⁷

För att klara av de inre stridigheterna som hade gjort att Sovjet valt att gå in i landet från första början valde FN att ta fram en plan för fortsatt fred inom landet. Kriget hade fått en lösning men nu fortsatte det i stridigheter inom befolkningen. Fredsplanen som FN tog fram gjorde att en tillfällig regering som var neutral gentemot båda sidor fick makten i landet. Detta gjorde att det lugnade ner sig i landet i några år men 1992 blossade konflikten upp igen efter att militären upplöst den neutrala regeringen. Senare under samma år hade gerillan gått segrande ur konflikten då den tidigare nämnda Kabulregimen kapitulerat efter att gerillan tagit över kontrollen i huvudstaden Kabul.¹⁸

El Salvador

Det lilla landet i Centralamerika hade sedan andra världskrigets slut fram till början av 1980-talet till största del kontrollerats av juntor eller partier som haft militärkontroll i landet. Det hade varit det som landets befolkning hade blivit vana med. Men efter att en militärjunta tagit över makten i landet El Salvador under tidigt 80-tal utbröt våldsamheter i det redan drabbade landet i Centralamerika. Fullt kaos utbröt efter att landets ärkebiskop Oscar Romero blivit mördad av militärjuntan. Som ett resultat av detta mord förbjöd landets regering alla protester och man började

---

¹⁵ Holmertz, Engberg & Wilkens. (hämtad 2016-11-23)

¹⁶ Ibid. (hämtad 2016-11-23)

¹⁷ Ibid. (hämtad 2016-11-23)

¹⁸ Ibid. (hämtad 2016-11-23)

även jaga oppositionsfolk. Efter att fackledare samt studenter blivit fängslade och mördade startades flera gerillagrupper i landet. Dessa gerillagrupper valde senare att gå samman till en gemensam oppositionsstyrka efter att ha insett att de skulle bli starkare som en enda enhet. FMLN bildades och 1980 hade ett inbördeskrig startat och som skulle visa sig bli väldigt blodigt och pågå ända fram till 1992.¹⁹ Bara mellan åren 1980-81 blev hela 20 000 människor mördade av militärjuntan.²⁰

Gerillan eller det nyskapade FMLN fick stöd av flera kommunistiska länder som exempelvis Kuba och Sovjetunionen medan regeringen eller juntan som låg till höger i den politiska skalan fick stöd av USA både politiskt, ekonomiskt och militärt.²¹ Tack vare stödet från USA kunde juntan starta något som de kallade för en ”anti-gerillakrigsföring”. Detta i ett syfte att försöka skydda landet och regionen från kommunistiska krafter som man var rädd skulle få ett större inflytande i denna konflikt. Fast att militären fick ett enormt stöd från USA kunde utvecklingen till en välstrukturerad enhet aldrig uppnås. Detta berodde till stor del att militären precis som stora delar av landet var präglad av korruption. Som ett resultat av detta sjönk militärjuntans respekt för mänskligt liv under de resterande åren av inbördeskriget och deras taktik blev allt grymmare mot invånarna. Man kunde därför heller inte bli tillräckligt organiserade för att kunna besegra FMLN som var mindre till manskapet och inte hade tillgång till samma utrustning som juntan.²²

För att försöka få fram en fred valde man 1989 att hålla val i landet, ett val som högerpartiet vann. Partiet ville genomföra förändringar i landet som skulle bland annat förbättra den redan dåliga ekonomin genom att öka exporten. Detta valresultat accepterades inte av FMLN som samma år valde att påbörja en militär offensiv genom landet. Denna offensiv skulle visa sig sträcka sig tre år framåt och slutade med att huvudstaden i landet, San Salvador intogs av oppositionsstyrkorna.²³ Den 16:e januari 1992 skrevs fredsförslaget under av båda sidor och från och med den 1:a februari samma år påbörjades eldupphör i konflikten.²⁴

---

¹⁹ Retsö, Schmidt, Rojas & Horna. El Salvador. *Nationalencyklopedin*.

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/el-salvador> (hämtad 2016-11-23)

²⁰ Lindholm, Micael. *Fiender runt samma bord: medling för fred i El Salvador*. Stockholm: Forum Syd, 1997. s.35

²¹ Allison, Mike. El Salvador's brutal civil war: What we still don't know. *Al Jazeera*. 2012-03-01.

<http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2012/02/2012228123122975116.html> (hämtad 2016-11-30)

²² Lindholm, Micael. *Fiender runt samma bord: medling för fred i El Salvador*. Stockholm: Forum Syd, 1997. s.38-39

²³ Retsö, Schmidt, Rojas & Horna. El Salvador. *Nationalencyklopedin*.

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/el-salvador> (hämtad 2016-11-23)

²⁴ Lindholm, M. 1997. s.85

Resultatet av inbördeskriget blev att flera tusen människor gick miste om livet. Mer exakt var det 70 000 som omkom och dessutom lämnade en miljon människor landet. Båda sidorna var inblandade i dödandet och militärjuntan och polisen stod för 85% av dödandet i konflikten medan gerillan var ansvariga för de återstående 15%.²⁵

Ideologierna

Liberalism handlar om frihet och mer bestämt den enskilda individens frihet. Samhället bör utformas på ett sådant sätt att varje människa ska få bestämma över sitt egna liv, den ska få leva sitt liv på vilket sätt den själv behagar, så länge det inte skadar någon annan. Enligt liberalismen ska staten vara utformad på detta sätt, icke kontrollerande.²⁶ Man ska samtidigt anlägga detta internationellt och att människor, varor och dylikt ska kunna röra sig fritt mellan alla världens länder samt att människorna i världen ska ha samma rättigheter, oavsett vart på jorden de lever.²⁷

Konservatism ser på en stat eller ett land som något som tagit väldigt lång tid för att utformas. Varje land är unikt och har sina individuella egenskaper som gör att det landet fungerar. Ett lands traditioner spelar stor roll och man kan inte bara ta bort något som funnits under en längre period bara för att en viss doktrin säger detta. Denna generation kan inte fatta några större beslut som tidigare inte gjorts och vi kan heller inte göra några större förändringar på framtida generationers bekostnad, då det inte är vår ensak. Konservatismen vill även att näringslivet ska vara fritt men samtidigt skyddas för att inte förhindra de traditioner som finns.²⁸ Gällande ekonomin lade konservativa ett stort fokus på detta och man ville skydda sig från den socialistiska planekonomin. Under senare delen av 1900-talet hade konservatismen en utveckling som gjorde den mera liberal och som ovan nämt handlade detta ofta om ekonomi. Man närmade sig kapitalismen och menade att en fri ekonomi skulle gynna människorna och världen.²⁹

Socialism tror att det som vore bäst för ett land eller en stat är att arbetarklassen tar över makten. Med en planerad ekonomi kan det gynna hela befolkningen istället för några enskilda individer. Socialister är emot kapitalism och menar att deras utveckling inte är pålitligt då det i princip kan gå både dåligt

---

²⁵ Retsö, Schmidt, Rojas & Horna. El Salvador. *Nationalencyklopedin*.

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/el-salvador> (hämtad 2016-11-23)

²⁶ Ljunggren, Stig-Björn. *Ideologier*. Stockholm: Hjalmarson & Högberg, 2008. s.38

²⁷ Molin, Björn. Liberalism. *Nationalencyklopedin*. Nationalencyklopedin, liberalism.

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/liberalism> (hämtad 2016-12-12)

²⁸ Ljunggren, S-B. 2008. s.34, 39

²⁹ Ehrencrona, Olof. Konservatism. *Nationalencyklopedin*. *Nationalencyklopedin*, konservatism.

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/konservatism> (hämtad 2016-12-12)

eller bra för kapitalister. Socialisterna menar att vi inte ska ha några klasser i samhället utan att alla ska ha det lika bra i ett klasslöst samhälle. Man ska göra förändringar i samhället som gynnar den större massan. Enligt Ljunggren står de politiskt för: ”[...] antikapitalism, antisexism och antirasism”.³⁰ Man vill ha en statligt kontrollerad planekonomi där resurser delas ut rättvist till samhället.³¹

Kommunism kommer ur samma ideologiska träd som socialismen men skiljer sig på vissa delar. Den anser också att samhällets resurser bör vara jämnt fördelade mellan befolkningen men att förändringar ska komma mer aggressivt. I politiskt språk ska dessa förändringar ske genom revolution inte reformer.³² Resurserna i samhället skulle vara gemensamma och även här skulle man ha en planekonomi. Under 1900-talet handlade mycket av kommunismen till att agera motpol och kritisera kapitalismen som sågs som den största fienden medan man skulle visa lojalitet till andra kommunistiska länder.³³

2. Undersökning

2.1 Folkpartiet

Allmän utrikespolitik

Konflikten i Afghanistan och El Salvador debatterades under flera år i den svenska riksdagen. Som parti hade Folkpartiet en tydlig linje redan från debatten 1980/81 då den dåvarande utrikesministern Ola Ullsten tog upp debatten. Ullsten talade lite allmänt om utrikespolitiken som man ansåg vara den aktuella under den perioden. Som parti valde man att lägga stor vikt vid frihet kring den enskilda människan.³⁴ Ett uttalande som gjordes av Ola Ullsten kunde beskriva Folkpartiets syn på länder som försökte kontrollera sina invånare. Det uttalandet löd på följande sätt: ”Oförsonliga ideologiska eller religiösa budskap har alltför ofta lättare att göra sig hörda än den breda majoritetens krav på frihet från hunger och förtryck.”³⁵

Gällande lösningar på den då rådande situationen såg man hopplöst på att med fredliga medel kunna lösa konflikter. Men samtidigt var det väldigt viktigt att världen inte skulle glömma det som man

---

³⁰ Ljunggren, S-B. 2008. s.22, 37, 39, 43

³¹ Socialdemokrati. *Nationalencyklopedin*. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/socialdemokrati> (hämtad 2016-12-12)

³² Ljunggren, S-B. 2008. s.22

³³ Liedman, S-E. Kommunism. *Nationalencyklopedin*.

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/kommunism> (hämtad 2016-12-12)

³⁴ Riksdagens protokoll. 1980/81:98. *Utrikes- och handelspolitisk debatt* s.42

³⁵ *Ibid*. 1981. s.42

skulle strida för, nämligen bekämpandet av orättvisor och för upprätthållandet av mänskliga rättigheter.³⁶ Detta kan i sin tur kopplas till deras liberalistiska ursprung och ideologi då mycket av det som sades från Folkpartiets sida genom Ullsten handlade till mestadels om frihet för människan.

Afghanistan

Konflikten i Afghanistan var något som Folkpartiet valde att debattera flitigt kring i riksdagsdebatterna. När man första gången tog upp den dåvarande situationen i landet var det i samband med att Ullsten talade om olika typer av våld. Det var politiskt och militärt våld som han talade om och hur dessa två typer av våld kunde användas av fel personer för att trycka ner människor. Utöver detta kunde även människorna berövas på sin individuella frihet något som man som parti ansåg vara varje människas fundamentala rättighet. Sverige skulle använda bland annat konflikterna i Afghanistan och i El Salvador för att utforma sin roll i den världsliga utrikespolitiken. Som parti ansåg Folkpartiet att Sveriges rätta roll var som en fredlig medlare mellan stormakterna. Detta förmedlades av Ullsten som förutom utrikesminister även var partiets ordförande under denna period.³⁷

Mer konkret om den då komplicerade situationen menade man som parti att det var fel att hela befolkningen i Afghanistan skulle underkuvas till Sovjetunionens ideologi. Det var bland annat Ullsten som gick hårdast mot Sovjet i början av debatten och menade på att man inte alls gjorde detta för landets egna bästa. Något som Sovjetunionen hade menat på. Utan för att skaffa sig strategiska positioner och ett större inflytande i den tredje världen. Mellanöstern var redan en osäker plats menade Ullsten och när Sovjet gick in med väpnade trupper bidrog man bara till att höja osäkerheten. Detta var oacceptabelt och Ullsten och hans parti krävde att Sovjet skulle dra sig ur landet snarast. Ingen yttre inblandning i Afghanistans konflikt skulle tillåtas.³⁸ Ullsten sade:

Den Sovjetiska Afghanistanpolitiken har bidragit till ökad oro i hela Sydvästasien, ett område där nationella, ekonomiska, religiösa och militära ambitioner bryts mot varandra på ett mera dramatiskt sätt än kanske någon annanstans. Därtill kommer att regionen svarar för en stor del av världens oljeförsörjning.³⁹

Här menade Folkpartiet och utrikesministern att det var oljan som var en stor bidragande faktor till Sovjetunionens agerande. Det var inte bara Afghanistan som satt i den situationen utan även andra

---

³⁶ Riksdagens protokoll. 1982/83:98. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. s.24

³⁷ Riksdagens protokoll. 1980/81:98. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. s.42-48

³⁸ *Ibid.* 1981. s.43-44

³⁹ *Ibid.* 1981. s.44

länder som nu hade börjat få en ekonomisk revolution tack vare oljan. Problemet var då enligt partiet att länderna var väldigt föråldrade i sina styrelseskick och i sina samhällsstrukturer. Detta kunde i sin tur skapa konflikter i länderna. Istället för att länder som USA eller Sovjetunionen skulle blanda sig i behövde länderna själva lösa sina problem. Båda stormakterna hade redan för några år innan konflikten ökat sina militära positioner i området och detta kunde drabba både freden i världen och den ekonomiska situationen.⁴⁰

Det som är värt att nämna var att man som parti inte var kritiska i början mot Sovjet i debatterna och detta skulle ändras snabbt när man gick in i debatterna de följande åren. Talarna visade tydligt på hur viktigt det var att inte glömma bort Afghanistan som varje dag krävde nya människoliv. Ullsten fortsatte att vara den som märktes av mest i debatterna å partiets vägnar. Under debatten i riksdagen 1982 sade han:

I Afghanistan har inte den väldiga sovjetiska krigsmakten lyckats kuva det afghanska folket. Trots brutaliteten i överfallet finns det en hoppfull lärdom i detta: Ett folks frihetslängtan kan bara underkuvas, aldrig besegras - samma lärdom som tidigare Frankrike och USA fick sig till del i de koloniala krigen i Sydostasien.⁴¹

Med andra ord menade Folkpartiet och Ullsten att det spelade ingen roll om hur mycket ett folk förtrycks och hur mycket mer överlägset ett land är jämfört med ett annat, människan kommer alltid att kämpa för sin frihet.

Ullsten passade även på att under debatten året senare säga att det Sovjet gjorde var ett övergrepp. För att lösa konflikten i Afghanistan skulle FN användas och utrikesministern sade följande: "Sverige bör använda sin röst i FN och andra internationella sammanhang för att göra klart för Sovjet att ockupationstrupperna måste lämna landet."⁴²

El salvador

Som parti valde man ofta i början av 80-talets debatter att jämföra de båda konflikterna i Afghanistan och El Salvador. Detta berodde antagligen på att de hade en gemensam nämnare. Nämligen inbladning från en stormakt.⁴³ Även här talade man om hur frihet var viktigt och Folkpartiet såg händelserna i det lilla centralamerikanska landet som en kamp där människor slogs för demokrati och

---

⁴⁰ Riksdagens protokoll. 1980/81:98. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. s.44

⁴¹ Riksdagens protokoll. 1981/82:99. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. s.86

⁴² Riksdagens protokoll. 1982/83:99. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. s.64

⁴³ Riksdagens protokoll. 1981/82:99. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. s.8-9

frihet. Även här var Ullsten en central figur, detta naturligt eftersom konflikterna inträffade samtidigt och diskuterades under samma utrikesdebatter som han var utrikesminister. Ullsten menade på att konflikten i El Salvador inte bara var en konflikt mellan öst och väst som den ofta benämndes. Utan det var istället en konflikt där befolkningen stred mot det föråldrade styret i landet som Ullsten jämförde med ett gammalt feodalt samhälle från medeltiden.⁴⁴ Trots att man som ovan ofta jämförde de två konflikterna och påpekade skillnaderna menade man att Sverige samtidigt skulle agera på samma sätt. Nämligen att man skulle bistå länderna med hjälp av humanitär natur och även hjälpa människor som behövt fly sina hem.⁴⁵ Man hade då spenderat 22 miljoner kronor till att hjälpa krigsdrabbade länder i Latinamerika och dess befolkning.⁴⁶

Utrikesministern uttalade sig om att Sverige inte borde tagit ställning i konflikten och inte valt någon sida, detta borde vara en norm för alla länder i hela världen. Istället borde Sverige som land gett stöd till FN:s generalförsamling som uppmanade till rättvisa i social och politisk anda. Samtidigt som FN också uppmanade alla länder och stormakter från att blanda sig in i konflikten militärt för att inte göra den värre. Detta menade många på att USA hade gjort när de bidragit till konflikten genom att de gav stöd till en regim som kunde hållas ansvarigt för grymheter mot invånarna i El Salvador. Enligt Folkpartiet var detta ett sätt för stormakter att bevisa sin styrka genom att statuera exempel på små nationers bekostnad.⁴⁷

Konflikten summerades av Folkpartiet på följande vis första gången man talade om inbördeskriget i riksdagen via Ola Ullsten:

Vad det handlar om i El Salvador är inte en kamp mellan Sovjetfödd Cubakommunism på den ena sidan och en sittande demokratisk regim på den andra. Vad det handlar om är en kamp mellan ett rådande fåtalsvälde och människornas krav på mera rättvisa. Det är i denna strid världens demokratier har att välja sida.⁴⁸

Under de kommande två åren av debatter skulle man som parti ge större uppmärksamhet till inbördeskriget. Man visste mer om konflikten och bland annat Ullsten talade om "ett land i skräck". Situationen hade förvärrats och hela tiden fick man in nya rapporter om människor som försvunnit

---

⁴⁴ Riksdagens protokoll. 1980/81:98. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. s.43

⁴⁵ Riksdagens protokoll. 1981/82:99. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. s.9

⁴⁶ Ibid. 1982. s.56

⁴⁷ Riksdagens protokoll. 1980/81:98. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. s.43

⁴⁸ Ibid. 1981. s.43

eller blivit mördade och andra hemskheter mot befolkningen. Konflikten berodde på att landet under flera år präglats av olika orättvisor, både politiska och ekonomiska som tillsammans med fattigdom och en utsatts befolkning blivit det som ökade på spänningen.⁴⁹

Från partiets sida menade man på att juntan som styrde landet inte hade folkets förtroende eller stöd och att det var dem som kunde hållas ansvariga för de brott och mord som skedde på daglig basis men att demokratiska länder trots detta valde att stödja dem. Förklaringen till det var att man var rädd för att kommunismen skulle ta över makten i landet. Samtidigt varnade bland annat Ullsten att detta inte fick göra att man stödde juntan på grund av rädsla. Enligt honom ledde USA:s politik och inblandning i El Salvadors konflikter till att landet och situationen blev värre och mer komplicerad. Enligt Folkpartiet skulle konflikten kunnat lösas med överläggningar mellan de två parterna där de hade kommit överens om landets framtid. Detta förslag hade nekats från juntan och då menade partiet att USA här borde använda sitt inflytande till att få förhandlingarna att faktiskt ske. Ullsten sade att: ”Endast när våldet upphör och allvarligt menade samtal förs kan den nuvarande utvecklingen ändras.”⁵⁰ Men istället för att göra detta hade USA spenderat pengar på att hålla juntan uppe och Reagan och hans politik hade gjort att USA siktat in sig på fel kurs rent politiskt. Eftersom de under den tiden var ”världens mäktigaste demokrati” gav detta fel signaler. Med den nya politiken valde USA att inte hjälpa till i FN:s arbete i den utsträckningen som man hade gjort tidigare.⁵¹

2.2 Socialdemokraterna

Allmän utrikespolitik

Socialdemokraterna tyckte att världen var en osäker plats och där man var tvungen att agera för att hantera framtiden på ett så bra sätt som möjligt. Som parti deklarerade man snabbt i inledningen av debatten att man överraskande nog höll med Folkpartiets och regeringens utrikespolitik. Man talade om kapitalism och kommunism i sitt inledande anförande. Palme som var den första talaren för Socialdemokraterna menade på att man inte skulle ha alltför stor tillit till USA utan att Sovjetunionen också ska bli hörda. USA hade enligt partiet fel inställning under 1980-talet, detta för att man kände en revanschlust för sitt misslyckande i Vietnam.⁵²

Olof Palme talade om hur den svenska neutralitetspolitiken var något som fungerade och som hade fungerat under två världskrig. Detta hade enligt honom byggt ett förtroende hos det svenska folket

---

⁴⁹ Riksdagens protokoll. 1981/82:99. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. s.8-9

⁵⁰ Ibid. 1982. s.9

⁵¹ Ibid. 1982. s.86

⁵² Riksdagens protokoll. 1980/81:98. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. s.51-53

och att detta borde vara linjen man skulle följa framöver också. Det som var mest väsentligt i en sådan politik var att Sverige skulle vara och alltid vara, alliansfritt. Inga uttalanden från den sittande regeringen fick ge en annan bild om Sveriges politik. Sverige skulle enligt Palme inte officiellt välja någon sida i konflikter. Man talade också om en kärnvapenfrizon i Skandinavien och Palme var snabb med att nämna detta. Partiet menade att en sådan zon skulle endast kunna uppnås om alla länderna i nordnorden sade ifrån till stormakterna och Nato.⁵³

Som parti talade man även om ekonomi under den senare debatten. Man ville uppmärksamma att Sverige skulle tänka på framtiden och värna om sitt lands framtid. En sak som skulle vara bra för Sverige skulle vara ett ekonomiskt medlemskap i EG.⁵⁴

Afghanistan

Som parti valde man att ta upp Afghanistan men att samtidigt ge en förklaring till varför Sovjetunionen gått in i landet, nämligen för att skydda sitt lands gränser. Samtidigt passade man på att vara kritiska mot Sovjets agerande och kallade hela aktionen för "[...] en oförsvarlig aggressionshandling mot en alliansfri stat." Enligt Socialdemokraternas partiordförande riskerade Sovjets handlingar i Afghanistankonflikten att allvarligt försvåra situationen i världen gällande fred och nedrustning som innan detta hade rört sig i en positiv riktning.⁵⁵ Trots sin kritik mot Sovjet valde partiet att påpeka att man ansåg att riksdagen i en högre grad kritiserar Sovjet och öst och att samma inställning borde finnas mot exempelvis USA och väst. Den svenska allianspolitiken borde utformas med att hålla samma avstånd till båda sidor.⁵⁶

Mer konkret om själva konflikten var det Palme som uttalade sig. Han sade att:

Kraven på social rättvisa, på mänsklig värdighet och nationellt oberoende ställs med samma styrka och övertygelse i öst som i väst, i nord som i syd. Förtrycket må ta olika skepnad och form. Det bringar sina offer samma mänskliga lidande, samma ofrihet. En brinnande by är en brinnande by oavsett om den ligger i Afghanistan eller El Salvador.⁵⁷

Man skulle med andra ord inte glömma det som hände i andra delar av världen och att sådana typer

---

⁵³ Riksdagens protokoll. 1981/82:99. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. s.11-12

⁵⁴ Riksdagens protokoll. 1982/83:98. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. s.4-5

⁵⁵ Riksdagens protokoll. 1980/81:98. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. s.50

⁵⁶ Ibid. 1981. s.138

⁵⁷ Riksdagens protokoll. 1981/82:99. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. s.15

av förtryck från större länder kunde lika gärna inträffa i väst som i öst. Samtidigt var det som Sovjetunionen hade gjort när de valde att invadera Afghanistan ett brott mot människan och ett brott mot varje lands och individs frihet, något som aldrig skulle kunna rättfärdigas av någon. Detta hade motarbetat den alliansfria gemenskapen som flera länder deltagit i, inklusive Afghanistan och visade på att Sovjet struntade fullständigt i något sådant.⁵⁸ Sedan talade man om hur konflikten vid 1983 hade pågått i fyra år utan några som helst tecken på en lösning. Man talade om hur Pakistan och Iran hade behövt ta emot enorma mängder med flyktingar. Socialdemokraterna pekade ut Sovjets agerande i Afghanistan som ett klockrent exempel på: "[...] en supermakts hänsynslösa kränkning av ett litet lands suveränitet."⁵⁹

El Salvador

I debatten 1980/81 talade man för första gången som parti om vad som hände i El Salvador. Som ett socialistisk parti talades det om hur det lilla latinamerikanska landet hade en koppling till Sverige, nämligen arbetarna. Socialdemokraterna talade om konflikten ur ett arbetarperspektiv och drog en jämförelse mellan Ådalen och en händelse i El Salvador under samma år. Men istället för att ett fåtal människor dödades när arbetarna reste sig som i Ådalen blev istället fyra procent av El Salvadors befolkning mördad under den händelsen, ungefär 30 000 människor. Sedan dess hade landet styrts av regeringar som var militärjuntor och som endast fokuserade på en sak, tjäna pengar. De demokratiska ledarna som på ett fredligt sätt hade försökt lösa konflikten som hade börjat på 80-talet blev istället fängslade och torterade innan de sedan blev avrättade. Även här var det Palme som förde partiets talan till största del.⁶⁰

Man talade om att det som skedde i El Salvador inte var en konflikt mellan öst och väst utan att det var bara något som USA ville få det att se ut som. Istället var det vad de kallade för ett "klasskrig" och att alla som inte var kapitalister blev klassade som kommunister av USA. Enligt socialdemokraterna och Palme hade USA skapat en hysteri kring kommunism och när man 1981 ville skicka statligt anställda till Europa för att prata om hotet från kommunismen menade Socialdemokraterna att det faktiskt var i Europa som denna ideologi härjade och att de mycket väl visste vad det handlade om. Partiet kom då med ett komiskt inslag i debatten och menade på att inte såg man Vänsterpartiet kommunisternas ordförande Lars Werner som ett allvarligt hot.⁶¹ Denna kritik mot USA skulle fortsätta genom åren av debatter som skulle följa.

---

⁵⁸ Riksdagens protokoll. 1981/82:99. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. s.16

⁵⁹ Riksdagens protokoll. 1982/83:98. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. s.6

⁶⁰ Riksdagens protokoll. 1980/81:98. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. s.56

⁶¹ *Ibid.* 1981. s.82

Man tog ett större ansvar vid denna händelse än vad man hade gjort som parti vid Afghanistan. Socialdemokraterna visade en stark koppling till länderna i Latinamerika och deras besvärliga situation. Man menade att de länderna stred för något som stämde överens med deras partis motto, nämligen: ”Alla folks frihet, hela världens fred.”⁶² Man menade som tidigare nämnt att det inte spelade någon roll var i världen kampen skedde, oavsett om det var i öst eller väst, kommer människor strävan för självständighet från stormakter och frihet alltid att finnas.

Som parti menade Socialdemokraterna att man inte skulle göra någon skillnad i konflikterna. Samtidigt menade man att USA agerade med en dubbelmoral i sin utrikespolitik.⁶³ De menade på att USA och Sovjet gjorde i princip samma sak bara att det gjorde de på olika platser runt om i världen. USA stödde juntan i El Salvador för att undvika att få ett till kommunistisk land som Cuba så nära sina gränser. De gjorde därför enligt partiet allt i sin makt för att inte låta den kommunistiska gerillan ta över makten. USA och väst klagade alltför ofta på Sovjet när USA egentligen gjorde liknande om inte samma saker. Det som USA gjorde i El Salvador gjorde också Sovjet för att förhindra att Afghanistan skulle bli en fiende som närmade sig väst. Ett sådant land gick inte att ha som granne för Sovjet.⁶⁴

2.3 Moderata samlingspartiet

Allmän utrikespolitik

Till skillnad från de andra riksdagspartierna valde det Moderata samlingspartiet att tala mycket om något som de andra knappt nämnde, nämligen ekonomin. Bland annat Gösta Bohman uttalade sig åt partiets vägnar och han talade om var den ökade spänningen i världen samtidigt som han även valde att nämna den ekonomiska situationen i världen. Det var de två problemen i världen som enligt honom skulle forma den svenska utrikespolitiken.⁶⁵

Som parti talade man också mycket om Sovjet och menade att de har en tanke bakom varje handling de gör. Alla beslut som togs av Sovjet gällande utrikespolitik skulle syfta till att gynna stormakten, både militärt och strategiskt. Man gav Angola som exempel i mitten av 70-talet och tog sedan Afghanistan som det då senaste exemplet. Detta hade då fått flera länder att tänka om gällande deras löfte om nedrustning och avspänning.

---

⁶² Riksdagens protokoll. 1981/82:99. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. s.15

⁶³ Ibid 1982. s.18-19

⁶⁴ Riksdagens protokoll. 1980/81:98. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. s.118-121

⁶⁵ Riksdagens protokoll. 1981/82:99. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. s.20

Utöver detta talade man om hur viktigt man ansåg som parti att fred var det mest väsentliga för vår värld men att samtidigt var frihet lika viktigt. Adelson sammanfattade vad han och det Moderata samlingspartiet menade genom att säga: ”Fred utan frihet är ingen riktig fred”.⁶⁶

Afghanistan

Moderata samlingspartiet menade att mindre stater alltför ofta lade för stor tillit till stormakters löften om samarbete och att de riskerade då att bli utnyttjade. Som exempel tog partiet upp Afghanistans och Sovjets överenskommelse om att man inte skulle ta till våld mot varandra, något som Sovjetunionen struntade fullständigt i när de kort därefter invaderade landet. De menade på att stormaktens agerande inte alls godkändes av FN och att 104 av dess medlemsstater fördömde aktionen från Sovjet men att detta samtidigt inte gav någon effekt. Under tidpunkten som debatten hölls menade den Bohman att omkring 85-90 tusen sovjetiska soldater befann sig i landet och att man som en effekt av detta satt 1.7 miljoner människor på flykt från Afghanistan. Enligt Hernelius berodde Sovjeternas aggressiva stormning på att de ville närma sig Hormuzundet som stod för hela 60 procent av Afghanistans oljetransport. Samtidigt menade talaren att USA:s ökade militära närvaro i området var för att garantera västvärldens försörjning av olja. Enligt partiet kunde ett toppmöte mellan USA och Sovjet resultera i mindre misstro från de båda länderna.⁶⁷

Man menade också att Sovjetunionens agerande satt ett spår i världen. När de gick in i Afghanistan var detta slutet för den politik som USA hade skapat några år tidigare som handlade om att stormakter inte skulle blanda sig in i konflikter, speciellt inte i områden som ansågs som känsliga. Det var då detta som blev startskottet enligt Bohman till ytterligare spänningar mellan USA och Sovjet som märktes även under 80-talet.⁶⁸

Det Moderata samlingspartiet och Ulf Adelson beskrev konsekvenserna av Afghanistan på följande vis:

Samtidigt inleddes en period av ökade militära satsningar och en kraftfullare retorik riktad mot just Sovjetunionen. Kylan mellan de bägge supermakterna har det inte gått att ta fel på under åren sedan Afghanistan, [...] ⁶⁹

---

⁶⁶ Riksdagens protokoll. 1982/83:98. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. s.12

⁶⁷ Riksdagens protokoll. 1980/81:98. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. s.80

⁶⁸ Riksdagens protokoll. 1981/82:99. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. s.21

⁶⁹ Riksdagens protokoll. 1982/83:98. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. s.12

Man talade också om hur Sovjet hade visat att de som land inte strävade efter fred eller en värld utan spänning mellan stormakterna och att ett tydligt exempel på detta var just Afghanistan och när man gick in i landet med militära trupper.⁷⁰

El Salvador

Det Moderata samlingspartiet talade inte mycket om konflikten i El Salvador under början av debatten 1980/81 utan valde istället att kritisera Socialdemokraterna för att de lagt ner först stor tid att tala om detta istället för att prata om den ekonomiska situationen i världen och Sveriges exporters då man faktiskt ägnade sig åt både en handels- och utrikespolitisk debatt. Denna kritik kom från Gösta Bohman.⁷¹

Sedan när deras andra talare, Adelson fick chansen att uttrycka sig kom de in på både Afghanistan och El Salvador. Man menade att den politiska vänstern valde att använda El Salvador som en chans att öka fiendtligheten mot USA i världen. Efter Vietnamkriget var det alltför mycket kritik mot Sovjet och man behövde istället något att skylla på USA igen och då kom konflikten i El Salvador menade partiet. Men man menade att samtidigt var det fel av både USA och Sovjet när man hjälpte länder i tredje världen med vapen och militära medel, då behövde andra länder som exempelvis Sverige hjälpa till med andra saker som bistånd och humanitär hjälp. Detta bidrog också till ökade konflikter och att länder tenderade till att rusta upp istället för att rusta ner.⁷²

Som parti menade man att Socialdemokraterna gav en vinklad bild av konflikten när man sade vad konflikten i El Salvador gick ut på och att det inte handlade om Cubakommunism mot demokrati. Det Moderata samlingspartiet menade att uppgifter från världen tyder visst på att Cubakommunismen hade en stark närvaro i konflikten. Enligt dem handlade det också om att man ska kämpa för frihet och demokrati i världen och man stödde Folkpartiet och utrikesministern Ola Ullstens uttalande om att Sverige inte ska välja någon sida i konflikten utan att stå fast vid sina principer om "[...] social rättvisa och politisk frihet som vårt eget samhälle bygger på."⁷³

---

⁷⁰ Riksdagens protokoll. 1982/83:98. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. s.12

⁷¹ Riksdagens protokoll. 1980/81:98. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. s.122

⁷² Ibid. 1981. s.124

⁷³ Ibid. 1981. s.124

2.4 Vänsterpartiet kommunisterna

Allmän utrikespolitik

Vid denna tid var Vänsterpartiet kommunisterna det enda kommunistiska partiet i Sveriges riksdag. Partiledaren Lars Werner menade på att mänskligheten då behövde göra ett val inför framtiden. Det valet innefattade hur relationen skulle se ut mellan väst och öst, om ekonomiska förutsättningar för alla länder och om fred. Han påpekade om att det var självklart att Sverige som ensamt land inte kunde bestämma detta och göra att de planerna skulle uppfyllas men att vi samtidigt kunde påverka andra länder till att vara med. Stormakterna skulle inte få bestämma allt.⁷⁴

Enligt partiet fanns det 1983 två stycken problem i världen och Europa som hotade Sverige. Å ena sidan den ekonomiska krisen som hade börjat bli tydligare under det året som debatten genomfördes, dels kapprustningen som hade fått ett uppsving. Dessutom hade kärnvapens närvaro ökat i Europa. Enligt Vänsterpartiet kommunisterna och Lars Werner var lösningen på detta en ny Europapolitik.⁷⁵ Den gick ut på att:

[...] de europeiska regeringarna frigör sig från stormakternas ekonomiska, politiska och militära dominans över Europa, en politik där de olika regeringarna i öst och väst kan inleda ett ekonomiskt och politiskt samarbete över de politiska gränserna och nationsgränserna, skapa förutsättningar för en samverkan mot den ekonomiska krisen och möjliggöra en långtgående militär nedrustning i Europa.⁷⁶

Det skulle visa sig tydligt längre fram i debatterna att man hade en väldigt kritisk syn på stormakter och deras roll i den världsliga freden. Werner började tidigt i debatten att visa sin inställning till USA och deras politik. Enligt honom ägnade sig inte alls USA åt att försöka förbättra läget i Europa och världen med sin politik. Werner menade att internationell inblandning i konflikter bara förvärrar situationen och ger exempel på flera länder där USA gått in för att enligt dem hjälpa till men istället förvärrat situationen ytterligare. Werner var dock också kritisk till Sovjetunionens inblandade i Afghanistan. Han menade att stormakterna skulle låtit bli yttre inblandning i Afghanistans egna affärer.⁷⁷

---

⁷⁴ Riksdagens protokoll. 1981/82:99. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. s.43

⁷⁵ Riksdagens protokoll. 1982/83:98. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. s.32

⁷⁶ Ibid. 1982. s.32

⁷⁷ Riksdagens protokoll. 1980/81:98. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. s.59-61

Afghanistan

Mycket om det som sades kring Afghanistan var kortfattat från partiet och man var inte så noga med att ta upp det i sina inledande anföranden bara när debatten kom upp. I debatten 1981/82 uppmärksammade Werner att situationen i Afghanistan fortfarande var den samma som den hade varit året innan. Att Sovjetiska trupper fortfarande härjade i landet och att invånarnas lidande fortfarande pågick. Situationen beskrevs som att: ”Människor lever i förtryck, demokratiska fri- och rättigheter kränks, miljoner människors liv förspills.”⁷⁸

Raul Blucher kritiserade senare i debatten regeringens agerande. Enligt honom var de alltför kritiska mot Sovjets inblandning i Afghanistan och ansåg att om man ska klaga på Sovjet ska man även ta upp USA och deras roll i Palestina. Enligt honom var det fel, det som Sovjet gjorde men undrade varför man aldrig nämnde vad USA gjorde i mellanöstern?⁷⁹

I den sista debatten fyra år senare menade Werner att konflikten fortfarande inte hade löst sig och att man förgäves försöker då Sovjet inte kommer dra sig ur. Enligt partiet kunde konflikten bara lösas med att alla länder inklusive Sovjetunionen skulle sluta blanda sig in i landets egna angelägenheter.⁸⁰

El Salvador

Enligt Vänsterpartiet kommunisterna var El Salvador ett offer för USA:s dåvarande president Ronald Reagans politik. Juntan som USA stödde stred mot folket i landet som ville ha demokrati och mänskliga rättigheter. Motståndarna hade slagits ner med militärt våld och samtidigt blivit utsatta för enorma grymheter och stor terror menade Lars Werner. Enligt honom hade juntan mördat ungefär 10 000 människor på ett år för att de stred för frihet och samma år som debatten pågick skulle Reagan skicka ännu fler vapen till juntan. Werner menade på att detta var märkligt och sade att: ”Samtidigt signalerar Reagan kamp mot terrorismen. Hyckleriet kunde inte vara större.”⁸¹ Partiet menade på att USA och Reagan använt sig av samma politik i flera andra länder där man gett stöd till en sida som hade förtryckt människor och stridit mot demokratin, man stridit med amerikanska vapen.⁸²

Werner och partiet menade också att man tillåter USA att ägna sig åt något som de menade var ”utplundring” av världen. Förklaringen till hur USA kunde göra detta var:

---

⁷⁸ Riksdagens protokoll. 1981/82:99. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. s.43

⁷⁹ Ibid. 1982. s.117

⁸⁰ Riksdagens protokoll. 1982/83:98. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. s.32

⁸¹ Riksdagens protokoll. 1980/81:98. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. s.59

⁸² Ibid. 1981. s.59

Detta kan USA göra genom militärt våld och intervention eller genom hot om sådana åtgärder om USA inte får som det vill. Det är imperialismen i dess mest osminkade form, och om detta har den svenska regeringen i likhet med andra regeringar i väst ingenting att säga.⁸³

Man menade att Sverige inte borde varit neutral då enligt partiet ledde detta till fler konflikter med våld som exempelvis El Salvador och Guatemala. Och att USA gjorde detta för att de inte kunde acceptera att inte ha full kontroll.⁸⁴

Senare i debatten valde partiet att använda El Salvador som ett exempel på att angripa USA och menade på att de ”utmanar och hotar människorna i Centralamerika, försöker skrämman dem till lydighet och passivitet.”⁸⁵ Som parti ville de att utrikesministern inte skulle vara lika försiktigt som han hade varit under den senare tiden enligt dem. Det fanns en chans för grymheterna i Latinamerika och framförallt El Salvador att upphöra men då behövdes reaktioner från internationellt håll och starka sådana menade bland annat Lars Werner. Anklagelserna mot utrikesministern var många från partiets sida i debatten och de menade även att Gösta Bohman och det Moderata samlingspartiet tidigare i debatten hade undvikit att tala om Centralamerika utan istället lade tid på att kritisera socialism och länder som stödde den ideologin. Något som enligt Werner var okej på 50-talet men inte 1980 då det fanns viktigare saker att diskutera i en utrikesdebatt. Samme Werner var fortsatt hård mot Bohmans uttalande som hade skett tidigare i debatten och menade att det var fel att inte ens nämna grymheterna eller morderna som skedde i El Salvador under det året.⁸⁶

Partiet kom senare i debatten in på hur USA:s inblandning i konflikten drabbade El Salvador och dess befolkning men även världen. Vänsterpartiet kommunisterna menade på att folket redan lidit under flera decennier och att militären i landet som stöddes av USA var ansvariga för mordet på 30 000 människor mellan 1981-1982 samtidigt som nästan en miljon människor behövt fly sina länder vilket motsvarade en femte del av den totala befolkningen i El Salvador. Invånarna i landet ville bara ha frihet och demokrati, tack vare detta blev de dödade och indirekt bidrog USA till detta enligt Vänsterpartiet kommunisterna. Hade inte USA hjälpt juntan menade Werner att de hade fallit för länge sen men genom att hjälpa dem stödde president Reagan morderna som begicks.⁸⁷ USA hjälpte

---

⁸³ Riksdagens protokoll. 1980/81:98. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. s.132

⁸⁴ Ibid. 1981. s.132

⁸⁵ Riksdagens protokoll. 1981/82:99. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. s.30

⁸⁶ Ibid. 1982. s.30-31

⁸⁷ Ibid. 1982. s.41

även till att stödja en ”fascistisk folkmordspolitik” som Oswald Söderqvist valde att kalla det när han skulle beskriva USA:s utrikespolitik i Centralamerika.⁸⁸

3. Sammanfattning

Folkpartiet

Något som märktes direkt i början av debatten 1981 och alla andra år där Folkpartiet undersöktes var att de var mycket noga med att påpeka väsentligheten av individuell frihet för varje människa på jorden oavsett om denne bodde i öst eller väst. Enligt dem skulle utrikespolitiken i början på 80-talet handla om att Sverige som land inte skulle blanda sig i andra länders angelägenheter utan istället fungera som en slags medlare mellan stormakterna som fanns i världen under den perioden. Detta kan i sin tur kopplas till deras liberalistiska ursprung och ideologi.

Gällande Afghanistan ansåg partiet i enlighet med liberalismen menade man att länder som var självständiga hade rätt att bestämma över sig själv hur de än ville och att det Sovjet gjorde bröt i alla högsta grad mot detta. Man markerade vid varje debatt att man som parti ansåg att detta var fel och att det stred mot människors frihet och deras rätt att bestämma över sig själva. Detta kan i sin tur vara något som partiet hade tyckt oavsett ideologi men det går trots allt att koppla deras entusiasm för det afghanska folkets frihet som en del av deras ideologiska arv som parti.

Något man var kritisk till från partiets håll var USA:s agerande som märktes i debatterna. Man var dock inte lika kritisk som man var mot Sovjet och detta kunde bero på att USA faktiskt inte gick in med trupper och medförde lidande till befolkningen på ett lika direkt sätt som Sovjetunionen. De stödde juntan och det var därför man var kritisk till USA. Men man menade ändå på som parti att man förstod varför demokratiska länder inte var lika kritiska till USA då man var rädda att kommunismen skulle bredas ut i världen och juntan hindrade detta. Under de andra debatterna blev man dock mer kritiska gentemot USA och menade att man förvärrade situationen och att de inte kunde stödja juntan bara för att de var rädda för kommunismen.

Folkpartiets ideologiska ursprung kunde vittnas i debatten genom att de lade ett stort fokus på att inte välja sida i någon av konflikterna och menade att det viktigaste var att människor skulle vara fria och få välja hur deras länders skulle styras själva. Samt att man skulle låta länderna lösa sina konflikter på egen hand och utan någon inblandning från ett utomstående land som USA eller Sovjetunionen.

---

⁸⁸ Riksdagens protokoll. 1981/82:99. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. s.94

Man tyckte inte om att ett land skulle försöka tvinga på sina ideologiska idéer som Sovjetunionen i Afghanistan då människor ska själva få bestämma över sig. Mycket om det man talade om handlade också om demokrati och en strävan om att dessa länder skulle få uppleva demokrati och bli fria från stormakterna. Man lade också krav på världens demokratiska länder att faktiskt tala och stå upp för Afghanistan och El Salvador.

Socialdemokraterna

Socialdemokraterna som parti var mycket tydliga med vart de stod i konflikten och gällande hur man ansåg att Sovjets agerande var positivt eller negativt. Man ansåg att det maktspel som pågick mellan USA och Sovjetunionen var meningslöst. Det enda som Socialdemokraterna brydde sig om var enligt dem en sak, fred. Men samtidigt visade partiet en liten koppling till kommunismen från socialismen när man menade att man borde lyssna på Sovjet också inte bara USA då man inte tyckte att USA tänkte rätt. Just det var en återkommande faktor genom alla debatter, Socialdemokraternas kritik mot USA och kapitalismen. Ibland märktes detta av på ett dolt sätt och ibland var det mer direkt i uttalandena.

Socialdemokraterna ville enligt dem visa att man inte tog sida men samtidigt tyder det man läser i debatterna att man var mer kritiska mot USA än mot Sovjet. Partiet hade inte en lika tydlig utveckling i sina åsikter som Folkpartiet och man talade om samma saker under de tre debatterna. En skillnad man såg dock var att i första debatten gick man inte lika hårt mot Sovjets agerande som man gjorde i den andra. I den andra kallade man det för ett brott mot mänskligheten medan man i första pratade om strategiska positioner och valde att lägga ett större fokus på att jämföra med USA.

Något intressant som uppmärksammades var när Socialdemokraterna på ett direkt sätt bevisade sitt ideologiska ursprung. Man talade om arbetarna och kopplade till sin socialistiska ideologi och lade ner stor vikt vid hur viktiga arbetarna var både för Sverige och El Salvador. Som nämnt i undersökningsdelen menade inte partiet att detta var ett krig mot kommunismen utan ett krig mellan klasser som socialismen tar upp. Man ansåg att USA klassade alla som inte var kapitalister för kommunister. Här kunde då de ideologiska meningsskiljaktigheterna mellan Socialdemokraterna och deras inställning till USA.

Med andra ord märktes Socialdemokraternas socialistiska ursprung av i debatterna. Men det fanns även tillfällen då det som partiet sade inte stämde överens med den socialistiska grundidén. Man tryckte faktiskt på EG-frågan där man skulle ställa upp i ett ekonomiskt samarbete med andra länder och då närma sig kapitalismen per automatik då man inte längre skulle ha en marknad där staten har

så stor kontroll. Man skulle då behöva förlita sig på andra länder som inte var socialistiska. Man kan då fråga sig varför de skulle vilja detta? Det hela kan verka märkligt då socialister och kapitalister inte kom särskilt bra överens och att man som parti skulle vilja att Sverige skulle ingå i ett sådant samarbete där flera länder som var präglade av kapitalism ingick, bland annat Västtyskland.

Moderata samlingspartiet

Någon som märktes av partiet under debatterna var att de lade ett stort fokus på ekonomi, vilket partiet också är ganska känt för i en allmän åsikt. Det var just detta som mycket av partiets utrikespolitik handlade om när man hade sina anföranden i riksdagen, just ekonomi men förutom detta talade man också om fred och frihet. Man ansåg att i världen var det väldigt viktigt med fred men om freden inte inkluderade frihet var det inte en riktig fred. Detta kunde återspeglas i deras sätt att tala om konflikter då man ofta var ganska hårda mot exempelvis Sovjetunionen.

Angående Afghanistan var man tydliga med att aktionen från Sovjetunionen inte godkändes av deras parti och borde officiellt fördömas av Sverige som land. Man varnade för att små länder skulle lita på stormakters löften om samarbete då det oftast slutade med att de skulle bli utnyttjade. När partiet talade om konflikten var de väldigt noga och strukturerade, man hade statistik och siffror på exakt hur många människor som flytt och hur många soldater Sovjet hade i landet under perioden av den första debatten. Samtidigt som man också yttrade vad enligt dem var anledningen till Sovjetunionens intrång, nämligen oljan. Man använde sig mycket av FN under sina anföranden kring konflikten och sade ofta att det bröt mot FN-stadgan.

Dock ska det tilläggas att partiet var väldigt kritiska till Sovjet och detta märktes mer i slutet av materialet än i början. Under debatten 1983 var man öppet kritiska mot Sovjet och menade att de hade ljugit flera gånger i historien när de skulle "hjälpa" ett land men i själva verket ville de skaffa sig strategiska positioner.

Precis som i förra debatten kring Afghanistan började det Moderata samlingspartiet att inte tala om konflikten i sig utan istället att kritisera ett annat parti, Socialdemokraterna för att lägga för stor vikt i utrikesdebatten kring konflikter och inte tala tillräckligt mycket om den ekonomiska krisen som då pågick i världen. Detta fortsatte man att tala om i de kommande debatterna också och det märktes att under båda debatterna var ekonomi något som var viktigt för det Moderata samlingspartiet då de hellre valde att tala om det än pågående konflikter.

En sak som märktes under debatten var att partiet höll med USA mer än vad de hade gjort med Sovjet

under den andra konflikten. Man menade på att den politiska vänstern i Sverige valde att använda El Salvador som en anledning till att öka motståndet till USA i Sverige och här märktes deras konservativa och liberalistiska sida. Moderaterna var de som stod mest åt den politiska högern av de partierna som undersöktes i uppsatsen. Man var kritiska mot vänstern och menade att det Sovjet gjorde var värre än vad USA gjorde. Men samtidigt var man också kritiska mot USA och mot Ronald Reagan. Man beskyllde både USA och Sovjetunionen för att piska upp stämningen i världen som skapade fler konflikter vilket gjorde att Sverige och andra länder behövde hjälpa till ekonomiskt.

Någon som dock stämde in på ideologin var att partiet ofta höll sig tillbaka i debatterna i jämförelse med de andra, de var helt enkelt mer konservativa och valde exempelvis inte att angripa de andra partierna. De valde heller inte att ta så stor del i de allra hetsigaste debatterna utan var mer tillbakadragna. Sättet som de talade på och uttrycken som de använde sig av speglade deras historia kring konservatismen men samtidigt var de lite mer liberala än den definition av konservatism som finns i uppsatsens bakgrund. Det som går att säga var att det Moderata samlingspartiet präglades av både liberalism och konservatism under 1980-talet och de levde upp till den konstellationen.

Vänsterpartiet kommunisterna

Partiet som under 1980-talet kallade sig själva för kommunister hade en utrikespolitik som ofta skiljde sig ifrån regeringens. Mycket av det man sade i debatterna var främst kritik mot andra partier och deras åsikter samt linjer kring Sveriges dåvarande utrikespolitik. Något som märktes i deras partis ideologi är hur kommunismen var emot USA och deras politik. Man talade mycket om USA både under debatten om Afghanistan och debatten om El Salvador. Man var öppet kritiska mot USA och kapitalism. Vänsterpartiet kommunisterna och deras ordförande Lars Werner menade att USA kanske sade att de arbetade för att förbättra världen men att de egentligen endast gjorde sådant som kunde stärka deras lands egna position i världen och för att göra Nato starkare. Bara där märktes det vilken inställning de hade till USA och deras roll i världspolitiken.

Partiet sade att de var kritiska till Sovjets inblandning i Afghanistan men sättet som man yttrade sig på var inte lika kritiskt som när man talade om USA. Detta fick man också kritik för från bland annat Folkpartiet som menade att man inte var tillräckligt hårda mot Sovjetunionen. Under de kommande debatterna under 1982 och 1983 var partiet och Lars Werner mer kritiska mot Sovjet men det fanns fortfarande en ton av kritik mot USA och man valde att också påpeka att de andra partierna inte var tillräckligt kritiska mot USA jämfört med mot Sovjetunionen. Man gjorde officiella uttalanden i riksdagen där man sade att man led med det afghanska folket och deras liv i förtryck. Lösningen på konflikten skulle enligt dem vara att all yttre inblandning i landet skulle upphöra omedelbart.

Partiet som förutom Socialdemokraterna tog tydligast sida i konflikterna var definitivt Vänsterpartiet kommunisterna. Viktigt att tillägga är att kommunism också är en motståndare till kapitalism och kan ses som en motpol till den ideologin.

4. Analys

Resultatet av undersökningen har visat att Bjereld och Demkers hypotes om att de svenska riksdagspartiernas ideologier var framträdande inom utrikesdebatter har visat sig vara aktuellt även under debatterna kring Afghanistan och El Salvador. Det har dock visat sig funnits enstaka tillfällen då partier yttrade något som inte passade överens med grundtanken hos partiet. Nu har representanternas uttalanden i riksdagen analyserats och det har som nämnt i början av uppsatsen tagits hänsyn till att det dessa politiker sagt kanske inte alltid partiet står för.

Tar man exemplet med Folkpartiet för ett parti som faktiskt höll sig till sin ideologiska grundidé på ett väldigt starkt sätt och poängterade ofta hur viktigt det var med individuell frihet och andra saker som kopplas till liberalismen. Man talade gång på gång och år efter år om innebörden av frihet och hur väsentlig den är för hela mänskligheten. Man var som tidigare nämnt kritiska mot både Sovjet och USA men man var mindre kritiska mot just USA. Det fanns andra partier i riksdagen som gjorde tvärt om som Socialdemokraterna och Vänsterpartiet kommunisterna. Man kan då fråga sig varför skulle Folkpartiet göra detta? Enligt mig kan de ha med det politiska klimatet som faktiskt rådde i riksdagen under den här perioden och grupperingarna som blottades i riksdagsprotokollen. Å ena sidan hade man Socialdemokraterna som stod på samma sida som Vänsterpartiet kommunisterna trots att man skiljde sig åt i andra frågor. På den andra sidan fanns Moderata samlingspartiet och Folkpartiet. Samma tecken sågs hos det Moderata samlingspartiet också, en mindre kritisk inställning till USA jämfört med Sovjet. Viktigt att komma ihåg är att debatterna inträffade under 80-talet och mitt under ett kallt krig. Folkpartiet kan därför ha delat uppfattningen som många människor hade på den tiden, nämligen att man såg Sovjetunionen som mer ”onda” än vad man såg på USA. Men detta kan också bero på att man hade en tydligare koppling till USA och kapitalismen går att koppla till liberalismen. Men skulle man följt det liberalismen stod för till punkt hade man inte gjort skillnader i två länder som förhindrade frihet till ett folk. Frihet skall komma först.

Ett parti som däremot inte riktigt sade något som passade in på deras ideologin är Socialdemokraterna som dock inte gjorde detta i någon debatt kring konflikterna utan när man talade allmänt om utrikes- och handelspolitik. Som socialist ville man som sagt ha en planerad ekonomi där man inte gör som kapitalister och låter marknaden styra ekonomin. Men när man talade om EG var man väldigt positiva

till detta och detta är helt tvärt emot vad en planekonomi innebär. Ett medlemskap i EG eller EU har visat sig även i våra dagar handla om hur marknaden och de andra länderna påverkar varandras ekonomier då det faktiskt handlar om ett ekonomiskt samarbete mellan länderna i Europa. Varför man gjorde detta kan kanske ha berott på att man ändå såg något positivt i det hela och tänkte att det kanske skulle gynna den stora massan.

Frågan kan då ställas, hur förhåller sig denna uppsatsens resultat med den tidigare forskningens? Man kan säga att resultatet ifrån uppsatsen faktiskt har stämt överens med den tidigare forskningens, men med vissa undantag. Som ovan nämnt och genom hela uppsatsen finns det flera exempel på tillfällen då riksdagens partier påverkats av sina ideologier. Det har varit i uttalanden som politikerna gjort men även på partiernas allmänna linjer för utrikespolitik. Med andra ord stämmer resultatet från Bjereld och Demker överens till stor del med denna uppsats. Värt att nämna är att resultatet kan ha blivit annorlunda i den bemärkelsen eftersom Bjereld och Demker hade hela 1945-1990 som undersökningsområde. Samtidigt valde denna uppsats att endast fokusera på debatter kring två konflikter under en treårsperiod i riksdagen. Då spåren av deras slutsats fanns även i denna uppsats kan hypotesen dras kring att det nog hade blivit samma resultat som Bjereld och Demker ifall man valt ett större tidsspann och kanske till och med blivit tydligare. Något som inte stämde med en del av deras resultat var att det faktiskt inte var Vänsterpartiet kommunisterna och det Moderata samlingspartiet som kom minst överens. I debatterna kring just Afghanistan och El Salvador var det faktiskt Folkpartiets Ola Ullsten och Lars Werner för Vänsterpartiet kommunisterna som hade de hetsigaste diskussionerna.

Ekecrantz kom som i början av uppsatsen nämnt fram till att riksdagens utrikesdebatter var uppdelade i två delar under det kalla kriget. Å ena sidan hade vi det Moderata samlingspartiet som tillsammans med Folkpartiet menade att Sverige skulle hålla sig neutrala men samtidigt röra sig åt väst. Andra sidan bestod som tidigare nämnt i forskningsläget, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet kommunisterna som ansåg att Sverige som land skulle vara lika distanserat till både öst som väst, speciellt USA. Då kan man fråga sig om det fanns några tecken på detta i riksdagsdebatterna kring Afghanistan och El Salvador? Svaret är att ja det gjorde det om man analyserar det noga. Detta märkte man bland annat när "högerpartierna" försvarade USA och var mer kritiska till Sovjetunionen. Samtidigt som de andra två partierna var mycket mer omfattande i sin kritik mot USA jämför med den man gav till Sovjetunionen. Uppsatsen har därav visat att Ekecrantz teori stämde i även mindre och mer fokuserade debatter än i den allmänna debatten som författaren hade undersökt. Skillnaden som dock finns är att det Moderata samlingspartiet inte tog lika stor plats i debatterna som uppsatsen undersökte jämfört med det som Ekecrantz valde att lägga fokus på.

Det Norberg upptäckte vid sin forskning var att svenska politikernas ideologiska syften tog i de flesta fallen över när det gällde hur de skulle ställa sig i vissa frågor. Det har även visat sig stämma i denna uppsats då det mesta som politikerna talade om kunde kopplas till deras partier och deras ideologiska tankar, med vissa undantag. Även delen med Vänsterpartiet kommunisternas inställning till USA som Norberg hade kommit fram till tog stor del i debatterna. Kritiken som partiet delade ut till USA och Ronald Reagan blev väldigt framträdande i debatterna och i protokollen som sträckte sig under de tre åren. Till skillnad från de andra partierna där man talade allt mindre om konflikten i El Salvador allt eftersom åren passerade fortsatte Vänsterpartiet kommunisterna att ta upp konflikten och passade samtidigt på att dela ut kritik till USA.

5. Avslutande diskussion

Uppsatsen kan då sammanfattas med att resultatet stämmer överens med det som Bjereld och Demker fick i sin studie som omfattade andra halvan av 1900-talets utrikesdebatter. Bland annat att i utrikesdebatterna blir det ofta diskussioner mellan partierna, något som inte fått så stort utrymme i denna uppsats då partierna varit överens till stor del när det gäller konflikterna. Det andra är att man som parti eller politiker visar sina ideologiska influenser i utrikesdebatterna vilket har visat sig stämma även i uppsatsens undersökningsområde. Men det har som ovan nämnt visat sig finnas stunder då partierna kanske sade något som inte riktigt stämde överens med deras ideologi. Dock har det inte funnits många sådana men jag tror att ifall man skulle välja några andra ämnen som exempelvis Vietnamkriget hade det visat sig tydligare. Ekecrantz teori visade sig precis som med Bjereld och Demkers att stämma överens med mitt resultat och till skillnad från de förstnämnda tror jag att hans teori hade fått samma resultat under hela kalla kriget. Även Norbergs teori om att Vänsterpartiet kommunisterna var de som gav mest kritik till USA visade sig vara anläggbart även i min uppsats.

I det inledande kapitlet av uppsatsen fanns det ett par frågor som skulle hjälpa till att söka i källorna och i materialet. Alla frågor har besvarats under uppsatsens gång och det som kan sägas kring den första är att alla partierna förutom det Moderata samlingspartiet visade sina ideologier på ett tydligt sätt. Exempelvis Folkpartiet som lade stor vikt att prata om frihet för människan i varje debatt eller Socialdemokraterna som talade om arbetarna och som tillsammans med Vänsterpartiet kommunisterna var extra kritiska till USA och kapitalismen. Man kan då säga att det var de tre sistnämnda partierna som visade sina ideologiska bakgrunder tydligast.

Alla partierna i riksdagen var kritiska till båda ländernas inblandning i konflikterna. Det skiljde sig dock gällande vilket land man tyckte var värst. Folkpartiet och det Moderata samlingspartiet var mer kritiska till Sovjetunionens ingripande i Afghanistan medan Socialdemokraterna och Vänsterpartiet kommunisterna var väldigt kritiska till USA:s roll i konflikten i El Salvador. Detta kan ha med de olika ideologierna från partiernas sida som påverkade hur de ställde sig i konflikterna. Men det kan även vara andra bakomliggande faktorer som personliga uppfattningar från politikerna. Samtidigt visar det att Ekecrantz teori stämmer gällande partier och om de rörde sig mer mot öst eller väst.

Gällande den tredje och sista frågan var det några av partierna som talade om hur man skulle lösa konflikterna. Folkpartiet ansåg att i Afghanistan skulle Sovjetunionen dra sig ut och låta revolutionen fortgå av sig själv för att landets inre stridigheter skulle lösas av befolkningen själva. Man skulle då använda sig av FN och begära att trupperna skulle dra sig ut ur landet. I El Salvador skulle man enligt partiet föra en dialog mellan juntan och oppositionen för att tillsammans komma till en lösning som skulle bestämma landets framtid. Socialdemokraterna var inne på ett liknande spår men man tog inte direkt upp någon lösning i Afghanistankonflikten. Men gällande El Salvador menade partiet att USA skulle sluta bland sig i ett annat lands egna angelägenheter. Det Moderata samlingspartiet var inne på samma spår som Folkpartiet och menade indirekt att FN skulle kunna vara en lösning på Afghanistan medan de menade att all yttre inblandning skulle upphöra i båda konflikterna för att låta länderna lösa det själva, det var viktigt som land för Sverige att inte välja en sida i konflikten. Vänsterpartiet kommunisterna var kritiska till båda konflikterna gällande stormakters inblandande. Man sade att som ensamt land kunde inte Sverige göra någon skillnad men om flera länder gick ihop och gjorde motstånd mot Sovjetunionens och USA:s agerande kunde man göra skillnad. Man poängterade att båda konflikterna bara kunde lösas om all yttre inblandning upphörde.

Som går att se har uppsatsen visat på att partiernas ideologier ofta påverkar och sätter linjer för deras åsikter i utrikespolitiken, men att det samtidigt funnits exempel där ett parti gjort något annorlunda. Nämligen något som inte stämmer överens med den ideologin som kan kopplas till deras politiska parti. Det har spekulerats i vad detta kan bero på och det har kommit fram hypoteser som öppnar för fortsatt forskning kring ämnet. Det som går att säga är att trots att inte riksdagen hade en lika stor blockpolitik under 1980-talet som i nuläget går det ändå att se hur partierna till vänster och till höger ändå väljer att ofta hålla med varandra trots att det fanns ideologiska skillnader emellan dem. Så som riksdagen ser ut idag går att hitta spår i riksdagsprotokollen redan på början av 80-talet. Allt detta pekar på att det som en enskild politiker uttalar sig om kanske inte är partiets åsikt och det kan därför ibland bli märkligt i jämförelse med den politik som partiet står för. Kanske är det så att det politiska klimatet är det som avgör ifall en politiker eller parti vill hålla fast lika mycket vid sina ideologiska

tankar och åsikter och att det är därför vissa väljer att överge sina för att istället ingå i ett samarbete med andra partier.

Avslutningsvis går det att säga att kalla kriget var en mycket intressant period över hela världen vilket har återspeglats ibland annat populärkultur. Men när man själv inte levt under kalla kriget kan man ställa sig frågan, hur mycket denna uppdelning mellan öst och väst verkligen märktes av i samhället? Det som protokollen återberättar för oss är hur mycket detta faktiskt präglade våra politiker och vår riksdag. En stor trend av negativitet och oro kom fram i de svenska politikernas uttalanden. Världen var under den här tiden en stängd och isolerad värld som sedan blev friare efter östblockets fall. Men under senare tid har samma negativa trend kommit tillbaka i världen. Samtidigt kommer kampen om frihet att fortsätta nu precis som på 80-talet. För trots att det finns fred på många ställen på jorden är ”fred utan frihet ingen riktig fred.”

Källor och litteratur

Källor:

Riksdagens protokoll. 1980/81:98. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. 1981. Stockholm:

Riksdagens digitala arkiv. http://riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/protokoll/riksdagens-protokoll-19808198-16-18-mars-1981_G40998 (hämtad 2016-11-16)

Riksdagens protokoll. 1981/82:99. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. 1982. Stockholm:

Riksdagens digitala arkiv. http://riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/protokoll/riksdagens-protokoll-19818299-17-mars-1982_G50999 (hämtad 2016-11-16)

Riksdagens protokoll. 1982/83:98. *Utrikes- och handelspolitisk debatt*. 1983. Stockholm:

Riksdagens digitala arkiv. http://riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/protokoll/riksdagens-protokoll-19828398_G60998 (hämtad 2016-11-16)

Litteratur:

Beckman, Ludvig. *Grundbok i idéanalys: det kritiska studiet av politiska texter och idéer*. Stockholm: Santéus, 2005.

Bjereld, Ulf & Demker, Marie. *Utrikespolitiken som slagfält: de svenska partierna och utrikesfrågorna*. Stockholm: Nerenius & Santéus, 1995

Ekecrantz, Stefan. "Neutralitet", "neutralitetspolitik" och "alliansfrihet" – en begreppshistorisk propå till forskning och debatt. I *Samtidshistoria och politik – Vänbok till Carl Molin*, Ragnar Björk & Alf W Johansson (red.) s.52-85. Stockholm: Hjalmarson & Högberg, 2004.

Ljunggren, Stig-Björn. *Ideologier*. Stockholm: Hjalmarson & Högberg, 2008.

Artiklar:

Allison, Mike. El Salvador's brutal civil war: What we still don't know. *Al Jazeera*. 2012-03-01.

<http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2012/02/2012228123122975116.html> (hämtad 2016-11-30)

Gustafsson, A. Socialistinternationalen. *Nationalencyklopedin*. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/socialistinternationalen>

(hämtad 2016-12-01)

Holmertz, Engberg & Wilkens. Afghanistankriget. *Nationalencyklopedin*.

[http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/afghanistankriget-\(2\)](http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/afghanistankriget-(2)) (hämtad 2016-11-23)

Retsö, Schmidt, Rojas & Horna. El Salvador. *Nationalencyklopedin*.

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/el-salvador> (hämtad 2016-11-30)